ISSN 1301-3718

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ FAKÜLTESİ DERGİSİ

Journal of Faculty of Educational Sciences

Yıl: 2009 Cilt: 42 Sayı: 1

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ FAKÜLTESİ DERGİSİ
JOURNAL OF FACULTY OF EDUCATIONAL SCIENCES

Yıl: 2009 **Cilt: 42** **Sayı: 1**

EDİTÖRLER KURULU

Baş Editör
(Genel Yayın Yöneticisi Yazı İşleri Müdürü) : Doç. Dr. Sinan OLKUN

Editör Yardımcısı : Doç. Dr. Yasemin KARAMAN KEPENEKCİ

Editörler Kurulu : Doç. Dr. Nükhet ÇIKRIKÇI DEMİRTAŞLI
Doç. Dr. Seher SEVİM
Yrd. Doç. Dr. Cem BABADOĞAN
Yrd. Doç. Dr. H. Ömer ADIGÜZEL
Yrd. Doç. Dr. Melike Türkan BAĞLI
Yrd. Doç. Dr. Berrin BAYDIK
Öğr. Gör. Dr. Özlem ÇAKIR BALTA

Editörler Kurulu Sekreterleri : Arş. Gör. Gökhan DUMAN
Arş. Gör. Ümüt AKAGÜNDÜZ

Kapak Tasarım : Hakkı USLU

Yayın İdare Merkezi Adresi:

Ankara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Fakültesi
06590 Cebeci ANKARA

Tel: 0-312-363 3350
Belgegeçer: 0-312-363 6145
e-posta:auebfd@gmail.com

Dergide yer alan yazılarda belirtilen görüşlerden yazarları sorumludur.

Yayımlanmasına 1968 yılında başlanan Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 29.05.1995 tarih ve 118/ 555 Sayılı Fakülte Kurulu Kararı ile 1995 yılından itibaren Ulusal Hakemli Dergi olarak yayımlanmaktadır. Yaygın bir dergidir.

Dizinleme: Directory of Open Access Journals (DOAJ) ve TÜBİTAK/ULAKBİM Sosyal Bilimler Veri Tabanı tarafından Ulusal Hakemli Dergi olarak dizinlenmektedir. http://ulakbim.gov.tr/cabim/ut/uvt/sbvt

DANIŞMA KURULU (İsimler Alfabetik Sıradadır)

A. Gönül AKÇAMETE, *Prof. Dr.*
Ali BALCI, *Prof. Dr.*
Ayla OKTAY, *Prof. Dr.*
Belka ÖZDOĞAN, *Prof. Dr.*
Emine AKYÜZ, *Prof. Dr.*
Gönül KIRCALİ İFTAR, *Prof. Dr.*
Hüseyin BAŞAR, *Prof. Dr.*
Işıl ÜNAL, *Prof. Dr.*
Latife BIYIKLI, *Prof. Dr.*
M. Ali KISAKÜREK, *Prof. Dr.*
Mahmut TEZCAN, *Prof. Dr.*
Mine TAN, *Prof. Dr.*
Nizamettin KOÇ, *Prof. Dr.*
Nuray SENEMOĞLU, *Prof. Dr.*
Serap ÖZDENİZ, *Prof. Dr.*
Tanju GÜRKAN, *Prof. Dr.*
Uğur ÖNER, *Prof. Dr.*
Ülker AKKUTAY, *Prof. Dr.*

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi
Yıl: 2009, Cilt:42, Sayı: 1 Yer Alan Yazıların Hakem Listesi
(İsimler Alfabetik Sıradadır)

Adnan BAKİ, *Prof. Dr.*
Ali ERYILMAZ, *Yrd. Doç. Dr.*
Alim KAYA, *Doç. Dr.*
Banu YANGIN, *Yrd. Doç. Dr.*
Binnur YEŞİLYAPRAK, *Prof. Dr.*
Cem BABADOĞAN, *Yrd. Doç. Dr.*
Ceren TEKKAYA, *Doç. Dr.*
Deniz DERYAKULU, *Doç. Dr.*
Emine Gül KAPÇI, *Doç. Dr.*
Erdal HAMARTA, *Yrd. Doç. Dr.*
Erdal ŞENOCAK, *Yrd. Doç. Dr.*
Erdinç ÇAKIROĞLU, *Doç. Dr.*
Erten GÖKÇE, Yrd. *Doç. Dr.*
Firdevs GÜNEŞ, *Prof. Dr.*
Funda ACARLAR, *Doç. Dr.*
Füsun YILDIZBAŞ, *Yrd. Doç. Dr.*
Gönül AKÇAMETE, *Prof. Dr.*
Hasan Hüseyin AKSOY, *Doç. Dr.*
Hasan ÜNDER, *Doç. Dr.*
Hayati AKYOL, *Prof. Dr.*
İbrahim Halil DİKEN, *Doç. Dr.*
İlhan KARATAŞ, Yrd. *Doç. Dr.*
İsmail GÜVEN, *Doç. Dr.*
Jale ÇAKIROĞLU, *Doç. Dr.*
Kasım KARAKÜTÜK, *Prof. Dr.*
Kıymet SELVİ, *Yrd.Doç.Dr.*
Kürşat ERBAŞ, *Yrd. Doç. Dr.*
Mehmet Ali KISAKÜREK, *Prof. Dr.*
Mehmet Engin DENİZ, *Doç. Dr.*
Mehmet Soner ÖZDEMİR, *Yrd. Doç.Dr.*
Mehtap ÇAKAN, *Doç. Dr.*
Meral AKSU, *Prof. Dr.*
Mukaddes ERDEM, *Yrd. Doç. Dr.*
Murat ALTUN, *Prof. Dr.*
Murat PEKER, *Yrd. Doç. Dr.*
Mustafa ŞEVİK, *Yrd. Doç. Dr.*
Nehir SERT, *Doç. Dr.*
Nesrin KALE, *Prof. Dr.*
Nizamettin KOÇ, *Prof. Dr.*
Nükhet ÇIKRIKÇI DEMİRTAŞLI, *Doç. Dr.*
Ömay ÇOKLUK BÖKEOĞLU, *Yrd. Doç. Dr.*
Ömer KUTLU, *Yrd. Doç. Dr.*
Özlem ERSOY, *Yrd. Doç. Dr.*
Rafet AYDIN, *Dr.*
Sadegül AKBABA ALTUN, *Doç. Dr.*
Selahattin GELBAL, *Doç. Dr.*
Selahiddin ÖĞÜLMÜŞ, *Prof. Dr.*
Sema KANER, *Prof. Dr.*
Serap DEMİRİZ, *Yrd. Doç. Dr.*
Sinan OLKUN, *Doç. Dr.*
Şakir ÇINKIR, *Yrd. Doç.Dr.*
Şener BÜYÜKÖZTÜRK, *Doç. Dr.*
Tarkan KAÇMAZ, *Yrd. Doç.Dr.*
Tayyip DUMAN, *Prof. Dr.*
Tevhide KARGIN, *Doç. Dr.*
Tuncay ERGENE, *Doç. Dr.*
Yahya AKYÜZ, *Prof. Dr.*
Yasemin GÜLBAHAR, *Doç. Dr.*
Yücel GELİŞLİ, *Doç. Dr.*
Zeynep HAMAMCI, *Doç. Dr.*

Sahibi: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi Dekanlığı adına:

Prof. Dr. A. Gönül AKÇAMETE

ANKARA ÜNİVERSİTESİ BASIMEVİ
İncitaşı Sk. No: 10
06510 Beşevler ANKARA
Tel: 0(312) 213 6655
Basım Tarihi: 26/06/2009

EĞİTİM BİLİMLERİ FAKÜLTESİ DERGİSİ

Yıl: 2009 **Cilt : 42** **Sayı : 1**

İÇİNDEKİLER

Dinamik Geometri Yazılımı Cabri'nin İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Geometrik Yer Problemlerindeki Başarılarına Etkisi
Bülent GÜVEN ve İlhan KARATAŞ 1-31

Eğitim Tarihi Araştırmalarında Yöntem Sorunu
Hüseyin ŞİMŞEK 33-51

Zorbalığı Yordayıcı Bir Değişken Olarak Umut
Gökhan ATİK 53-68

Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Cinsiyet ve Branşa Göre Akademik Başarı Durumları ile Öğrenme Stillerinin İncelenmesi
Hüseyin Hüsnü BAHAR, Yener ÖZEN ve Fikret GÜLAÇTI 69-86

Proje Tabanlı Öğretim ve Türkçe Öğretiminde Kullanımı
Kemal Zeki ZORBAZ ve Mehmet Akif ÇEÇEN 87-104

Bilimsel Çalışmalarda Yaklaşım, Yöntem ve Teknik Problemi: Alternatif Bir Yorum
Ercan TOMAKİN 105-128

Öğretmen Eğitimi Programlarındaki Uygulamaların Yapılandırmacı Yaklaşıma Uygunluğunun Öğretmen Adayı Görüşleriyle Değerlendirilmesi
Aytunga OĞUZ 129-155

İnternet Bağımlılık Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması
Murat KAYRİ ve Selim GÜNÜÇ 157-175

An Evaluation of Prospective Engineers' Perceptions on Internships of Engineering Education: A Case Study in Turkey
Oktay C. ADIGÜZEL 177-192

Türkiye'de Psikolojik Danışma ve Rehberlik Alanının Geleceği: Yeni Açılımlar ve Öngörüler
Binnur YEŞİLYAPRAK 193-213

Özel Eğitim Öğretmenlerine Mesleklerinin İlk Yılında Sağlanan Destekler
Yasemin ERGENEKON 215-239

Altıncı Sınıf Matematik Öğretim Programında İşbirliğine Dayalı Öğrenme Yönteminin Kullanılabilirliğine İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi
Kürşat YENİLMEZ ve Fatma ERDOĞAN 241-262

Din Öğretiminde Değerler Sorunu
Hacer ÂŞIK EV 263-286

Çeşitli Ülkelerde Yükseköğretimde Akreditasyon ve Türk Yükseköğretimindeki Gelişmeler
Berna ASLAN 287-309

Yabancı Dil Olarak İngilizce Yazma Dersinde Blogların Kullanımı
Zeynep KOÇOĞLU 311-327

Zihin Engelliler Öğretmen Adaylarının Çocuk Haklarına İlişkin Tutumları
Yasemin KARAMAN KEPENEKCİ ve Berrin BAYDIK 329-250

Bilgisayar Cebiri Sistemleri Ortamlarında Öğretmen Adaylarının Problem Çözme Stratejilerinin İncelenmesi
Yasemin SAĞLAM 351-376

İlköğretim Birinci Kademede Yabancı Dil Öğretimi ve Sınıf Öğretmenleri
Mustafa ŞEVİK 377-401

Altı Yaş Çocukları İçin Duygusal Becerilerin Değerlendirilmesi Testi'nin (Aces) Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması
Neslihan DURMUŞOĞLU SALTALI, M. Engin DENİZ, Nadir ÇELİKÖZ ve Ramazan ARI 403-420

Anne Ev Ziyareti Eğitim Programının Annelerin Tutumlarına ve Empatik Eğilimlerine Etkisi
Ayşe Dilek ÖĞRETİR ve Serap DEMİRİZ 421-433

Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Meslek Bilgisi Derslerine İlişkin Görüşleri
Sedat YÜKSEL 435-455

The Education of Urban managers in Iran since 1950s to 2004
Mahmud Saeedi REZVANİ, Hadi Saeedi REZVANİ 457-472

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi Yazım ve Yayım Kuralları
Editörlük 473-482

ANKARA UNIVERSITY
JOURNAL OF FACULTY OF EDUCATIONAL SCIENCES

Year: 2009 Vol: 42 Issue: 1

CONTENTS

The Effect of Dynamic Geometry Software Cabri on Pre-service Elementary Mathematics Teachers' Academic Achievement about Locus Problems
Bülent GÜVEN and İlhan KARATAŞ 1-31
Methodical Problem in the Researches of Educational History
Hüseyin ŞİMŞEK 33-51
Hope as a Predictor of Bullying
Gökhan ATİK 5368
An Investigation on Academic Achievement and Learning Styles as to Branches and Gender from Faculty of Education Students'
Hüseyin Hüsnü BAHAR,Yener ÖZEN and Fikret GÜLAÇTI 69-86
Project-Based Teaching and Its Usage in Turkish Instruction
Kemal Zeki ZORBAZ and Mehmet Akif ÇEÇEN 87-104
The Problem of Approach, Method and Technique in the Scientific Studies: An Alternative Interpretation
Ercan TOMAKİN 105-128
An Evaluation of the Suitability of Practices in Teacher Training Programs for the Constructivism Depending on the Teacher Trainees' Views
Aytunga OĞUZ 129-155
The Adaptation of Internet Addiction Scale into Turkish: The Study of Validity and Reliability
Murat KAYRİ and Selim GÜNÜÇ 157-175
An Evaluation of Prospective Engineers' Perceptions on Internships of Engineering Education: A Case Study in Turkey
Oktay C. ADIGÜZEL 177-192
The Development of the Field of Psychological Counseling and Guidance in Turkey: Recent Advances and Future Prospects
Binnur YEŞİLYAPRAK 193-213
The Support Services being Provided to the Special Education Teachers in their First Year
Yasemin ERGENEKON 215-239
The Investigation of the Teachers' views about the Implementation of the Cooperative Learning Method in the Sixth Grade Mathematics Curricula Regarding Several Variables
Kürşat YENİLMEZ and Fatma ERDOĞAN 241-262
Value Issues in Religious Education
Hacer ÂŞIK EV 263-286
Accreditation of Higher Education in Different Countries and Improvements in Turkish Higher Education
Berna ASLAN 287-309
Weblogs in EFL Writing Class
Zeynep KOÇOĞLU 311-327
Attitudes of the Teacher Candidates of Mentally Handicapped Children about Children's Rights
Yasemin KARAMAN KEPENEKCİ and Berrin BAYDIK 329-311
Investigation of Preservice Teachers' Problem Solving Strategies in Computer Algebra Systems Environments
Yasemin SAĞLAM 351-376
The Teaching of Modern Foreign Languages in Primary Schools and Generalist Class Teachers
Mustafa ŞEVİK 377-401
Adaptation of a Test in Turkish About Evaluation of The Six Year Old Children's Emotional Skills: Validity and Reliability Study
Neslihan DURMUŞOĞLU SALTALI, M. Engin DENİZ, Nadir ÇELİKÖZ and Ramazan ARI 403-420
The Effects of the Mother Home-Visit Education Program on Mothers' Attitudes and Empathy Levels
Ayşe Dilek ÖĞRETİR and Serap DEMİRİZ 421-433
The Opinions of Education Faculty Students about Educational Courses
Sedat YÜKSEL 435-455
The Education of Urban managers in Iran since 1950s to 2004
Mahmud Saeedi REZVANİ, Hadi Saeedi REZVANİ 457-472

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, yıl: 2009, cilt: 42, sayı: 1, 287-309

ÇEŞİTLİ ÜLKELERDE YÜKSEKÖĞRETİMDE AKREDİTASYON VE TÜRK YÜKSEKÖĞRETİMİNDEKİ GELİŞMELER [2]

Berna ASLAN*

ÖZ. Bu çalışmada çeşitli ülkelerdeki yükseköğretimde akreditasyon uygulamaları ve Türk yükseköğretimindeki gelişmeler ele alınmıştır. İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri ve Japonya'da yükseköğretimde akreditasyonun nasıl olduğu, akreditasyon süreçleri incelenmiştir. Sonuçta akreditasyonun yükseköğretimde kalitenin sağlanması, öğrenci fonlarından yararlanabilme, akademik arenada saygınlık kazanma gibi çeşitli amaçlarla yapıldığı görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Yükseköğretim, akreditasyon, yükseköğretimde kalite, farklı ülkelerde yükseköğretimin akreditasyonu.

[2] Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde Prof. Dr. Mehmet A. Kısakürek danışmanlığında yapılmış "Öğretmen Yetiştirmede Akreditasyon ve Türkiye için Bir Model Önerisi" başlıklı doktora tezinin bir bölümünden yararlanılarak hazırlanmıştır.

* Araş. Gör. Dr., Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi,
barslan@education.ankara.edu.tr

GİRİŞ

Tarihsel süreç içerisinde üniversitelerin amacı ve işleyişi toplumların beklentilerine paralel bir şekilde farklılık göstermiştir. Ortaçağda Avrupa'da ruhban sınıfını geliştirmeyi amaçlayan üniversiteler, 19. yüzyıl başlarında merkezi otoritenin ideolojisi doğrultusunda elit kadrolar yetiştirmeyi amaçlamıştır (Köksoy, 1997). Modern üniversite anlayışının gelişmesindeki en büyük rolü Berlin üniversitesinin kurucusu Wilhelm von Humbolt oynamış ve yükseköğretimde "Humbolt Modeli"ni uygulamaya koymuştur. Bu modele göre, üniversitenin görevi "bilim için bilim" yapmak, belli bir mesleğe yönelmeksizin araştırma ve eğitim öğretim yapmak ve bilgi üretmektir.

İkinci Dünya Savaşı'na kadar olan dönemde Batı Ülkeleri'ndeki çağdaş üniversite modellerinin şekillenmesinde Fransa'nın Napolyonik, İngiltere'nin Newmanian, Almanya'nın Humboltian üniversite modellerinin karşılıklı etkileşimleri büyük rol oynamıştır (Kısakürek, 1976).

Yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren dünyada politik gündemde güven ve sorumluluk kavramlarına vurgunun artması, üniversitenin merkezi olmayan bir yapıya geçmesine ve daha fazla sorumluluk almasına neden olmuştur. Merkeziyetçilikten uzaklaşma, amaçlarla yönetim, yerel yönetimlerin yetkilerinin artması, değerlendirme ve sorumluluk bu yeni oluşumun gerekleri olarak ortaya çıkmıştır. Bu yeni dünya düzeninin gereklerine uygun olarak birçok ülkede "yükseköğretimde kalite" konusu tartışılmaya başlanmıştır.

Power (1999) 1980'den itibaren denetim toplumunun gelişmeye başladığını belirtir. OECD ülkeleri 1980'de farklı düzeylerde bu denetimi oluşturma yoluna gitmişlerdir ve bu hareketi "Yeni Kamu Yönetimi" olarak adlandırılmışlardır (Hood, 1991). Bu reformun temel bileşenleri, öz denetim, otonomi ve ürün değerlendirme temeline dayalı bir mali destek sistemidir. Artan öz denetim ve otonominin sonucu olarak hükümetler üniversitelerin ve fakültelerin değerlendirilmesi ve akreditasyonu yoluna gitme kararı almışlardır.

Kalite güvencesi, bir yükseköğretim kurumu ya da programının önceden belirlenmiş ölçütlere göre sürekli değerlendirilmesidir (UNESCO-CEPES, 2004) ve temelde kurum ya da programın nitelikli eğitim verebilmesi amacıyla yürütülmektedir. Kalite güvencesini sağlamak için kullanılan yöntemlerden birisi *akreditasyon*dur. Akreditasyon, önceden belirlenen standartlara uygunluk açısından kurum ya da programın değerlendirilmesidir (Oakes, 1999). Bir diğer tanıma göre akreditasyon, kurumun kalitesinin sürekli bir değerlendirme ile onaylanması sürecidir (CRE,2001). CHEA (2000), akreditasyonu yükseköğretim programları ve üniversitelerde kalitenin geliştirilmesine yönelik dışsal değerlendirme süreci olarak tanımlar.

Eğitimde kalite güvencesini sağlamada akreditasyon dışındaki diğer yöntemler *değerlendirme*, *denetleme* ve *kıyaslama*dır (Durman, 2007). Bu yöntemlerden bir ya da birkaçını kullanarak kurum ya da programın daha nitelikli eğitim vermesi sağlanabilir. Kalite güvencesi çalışmaları, kurum, program ya da konu alanı için yapılabilmektedir. Avrupa Yükseköğretim Kalite Güvence Birliği (ENQA) raporunda (2001) akreditasyon sürecinin değerlendirme süreçlerini içermekle birlikte; değerlendirmenin akreditasyon yerine geçemeyeceği belirtilmektedir. Ayrıca akreditasyonun değerlendirmeden farklı olarak kabul ya da red gibi daha sınırlı bir amacının olduğu ve değerlendirmenin genellikle daha geniş amaçları içeren kapsamlı bir süreç olduğu belirtilmiştir. Akreditasyonda bir standartlar dizgesi söz konusu iken; değerlendirme sürecinin bir kısmında standartlara yer verilebilir ya da değerlendirmede standartlara hiç yer verilmeyebilir. Kalite güvencesini sağlamada kullanılan bir diğer yöntem "kıyaslama" (benchmarking)'dır (Danish Evaluation Institute, 2003). Akreditasyonda programın yerine getirmiş olması beklenen minimum standartlar belirlenirken, kıyaslama sürecinde mükemmellik ölçütleri yani en iyi örnekler esas alınmaktadır (Danish Evaluation Institute, 2003). Kıyaslamada herhangi bir dışsal ölçüte gerek olmaksızın süreç işletilebilir ve burada iyi örnekler söz konusudur (Kendall, 2001).

Kalite güvencesini sağlamada akreditasyon bir araçken; amaç, sürdürülebilir sürekli kalite iyileştirme olmalıdır (Atalay, 2006).

Türkiye'de Yükseköğretimde Akreditasyon Konusundaki Gelişmeler

Türkiye'de "Kalite Güvencesinde Avrupa İşbirliğinin Teşviki" kapsamında üniversiteler ve programlar 90'lı yıllardan itibaren değişik yerli yabancı kurumsal değerlendirme ve akreditasyon deneyimlerinden geçmişlerdir (UA, 2005). Türkiye'deki akreditasyon çalışmaları, mühendislik fakültelerinin, uluslararası mühendislik eğitimi kurumu olan ABET (Accreditation Board for Engineering and Technology) tarafından akredite edilmeleri ile başlamıştır. 1994- 2004 yılları arasında Dört üniversitede (ODTÜ, Boğaziçi, Bilkent, İTÜ) toplam 33 mühendislik programı ABET eşdeğerlik belgesi almıştır. ABET'le ilişkiler sonrasında, 90'lı yılların sonunda, mühendislik programlarının ulusal akreditasyonu amacıyla, Mühendislik Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (MÜDEK) oluşmuştur. Bugün Mühendislik Avrupa Akreditasyon Programı (EUR-ACE) içinde yer alan MÜDEK, 2007 yılına kadar 14 farklı disiplinde 44 mühendislik lisans programını değerlendirmiştir (MÜDEK, 2007).

Türkiye'de değişik yükseköğretim kurumlarında Avrupa Üniversiteler Birliği (EUA)'nin Kurumsal Değerlendirme Programı uygulanmıştır. Çeşitli üniversite hastanelerinde uluslararası akreditasyon süreçleri başlatılmıştır.

1994–98 yılları arasında Dünya Bankası finansmanı ile YÖK- Dünya Bankası işbirliği ile "Milli Eğitimi Geliştirme Projesi"' yürütülmüş ve ilk defa öğretmen eğitiminde standartlar ve akreditasyon belirleme çalışması yapılmıştır. YÖK, 1997'de, Ankara İngiliz Büyükelçiliği ve Unitas ile işbirliği içerisinde "Türk Üniversiteleri Kalite Değerlendirme Projesi" adlı pilot proje gerçekleştirmiştir.

2002–2003 tarihleri arasında Türkiye'deki üç üniversite EUA'nın "Kalite Kültürü Projesi"'ne katılmıştır. Programın 2005 dönemine katılmak üzere Türkiye'den iki üniversite seçilmiştir. Stratejik Planlama, Kurumsal Değerlendirme ve Akreditasyon çalışmaları farklı üniversitelerde yaygınlaşmıştır. MÜDEK'le birlikte Uluşal Kalite Güvencesi ve Akreditasyon Sistemi kurma çalışmaları hız kazanmıştır. Son olarak YÖK, "Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliği" hazırlamıştır.

"Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliği", 25942 Sayı ve 20.09.2005 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yönetmeliğin birinci maddesinde yönetmeliğin amacı "..yükseköğretim kurumlarının eğitim, öğretim ve araştırma faaliyetleri ile idari hizmetlerinin değerlendirilmesi, kalitelerinin geliştirilmesi, bağımsız "dış değerlendirme" süreciyle kalite düzeylerinin onaylanması ve tanınması konusundaki çalışmalara ilişkin esasları düzenlemek" olarak belirtilmiştir. Bu yönetmelikle YÖK içerisinde Yükseköğretim Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Komisyonu (YÖDEK) oluşturulmuş ve üyeler belirlenmiştir (YÖK, 2005). Mayıs 2006'da basılan "Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Rehberi"[3] ile YÖDEK, kalite geliştirme ve akademik değerlendirme raporlarının oluşturulmasında üniversitelere rehber olabilecek bir doküman ortaya koymuştur. Bu tarihten itibaren üniversitelerde öz değerlendirme süreçleri daha etkin işletilmeye başlanmıştır.

YÖK'deki akreditasyon çalışmalarının başlangıcını anlayabilmek için öncelikle çeşitli ülkelerdeki yükseköğretimde akreditasyon çalışmalarına bakmak gerekir. Bu araştırmanın amacı, yükseköğretimde akreditasyon konusunda deneyimli ülkeler olan İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri ve Japonya'da akreditasyon süreçlerinin incelenmesidir. Aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

- İngiltere'de yükseköğretimde akreditasyon nasıldır?
- ABD'de yükseköğretimde akreditasyon nasıldır?
- Japonya'da yükseköğretimde akreditasyon nasıldır?

[3] http://www.yodek.org.tr/?page=download#

YÖNTEM

Araştırma betimsel nitelikli bir çalışma olup genel araştırma modelleri açısından varolan durumu, var olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan tarama modelidir (Karasar, 1998, s. 77).

Araştırmada, son yıllarda Türk yükseköğretiminde de sıkça duyulmaya başlanan "akreditasyon" konusu Türkiye'deki gelişmeler ve bazı ülkelerdeki gelişmeler açısından ele alınmıştır. Ülkelerin akreditasyon süreçleri, akreditasyonun yürütüldüğü kurum/ kurumlar ele alınarak incelenmiş ve ilgili ülkedeki akreditasyon işleyişi hakkında genel bilgiler verilmiştir.

Yükseköğretimde akreditasyon süreçleri incelenen ülkeler hakkındaki bilgilere web yoluyla ulaşılmıştır. Bazı ülkelerdeki dokümanlar akreditasyon kurumlarından posta yoluyla istenmiştir.

BULGULAR

İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri ve Japonya'daki yükseköğretimin akreditasyonu süreçleri ayrı ayrı ele alınacaktır.

İngiltere'de Yükseköğretimde Akreditasyon

2000'li yıllara gelinceye kadar İngiltere'de yükseköğretimde bağımsız bir kalite güvencesi sistemi vardı. Kalite güvencesi sistemi devlet denetimi ile özel kurumlar tarafından yürütülmekteydi. Bu sistem karmaşık olmakla birlikte etkili bir kalite güvence sistemidir. İngiltere'de yükseköğretimde amaçtan çok öğrenme ürünleri yaklaşımı benimsenmektedir (Armstrong, 2000).

2002'de Yükseköğretimde Kalite Güvencesi Ajansı (QAA) tarafından yeni bir model önerildi[4]. Bu modelde daha çok kurumların denetimini esas alan bir yapı söz konusu idi ve öz değerlendirme ve program belirteçleri[5] vurgulandı.

İngiltere'de üniversiteler, verdikleri derecelerin kalitesi ve akademik standartlarından sorumludurlar. Yükseköğretimde Kalite Güvencesi Ajansı (QAA) ise üniversitelerin bu sorumluluklarını ne kadar iyi yerine getirdiğini denetlemekle sorumludur (QAA, 2005).

Yükseköğretimde kalitenin sağlanması amacıyla şu dört kalite prensibi uygulanmaktadır: *üniversite otonomisi, toplam değerlendirme yerine biçimlendirici değerlendirme süreçlerinin uygulanması, sayısal göstergelerden çok nitel çalışmalara yer verilmesi*, üniversitelerin mezun

[4] http://www.ukcle.ac.uk/resources/quality/england.html
[5] Programme specifications

sayılarından çok *mezunların niteliklerine* yani süreçte neler kazanıldığına önem verilmesi.

QAA'nın amacı yükseköğretimde kalitenin artırılması ve bunun için yükseköğretimde öğrenci, öğretim elemanı ve kurumun ihtiyaçları ve gelişmelere ilişkin halkı bilgilendirmektir (Anderson, Johnson, Milligan, 2000). QAA kurumsal denetim yapar ve sonuçları yayınlar. Ayrıca, nitelikler çerçevesinin geliştirilmesi, konu alanı standartları ve kıyaslama ölçütlerinin belirlenmesi, dış denetçilerin görevlerinin kapsamının belirlenmesi, uygulama yönergelerinin geliştirilmesi gibi görevler QAA'nın sorumluluğundadır.

QAA'nın görevi yükseköğretimin standartları ve kalitesine ilişkin toplumda güven oluşturmaktır. Yükseköğretim düzeyinde derslerin tanınmasına ilişkin sürecin nasıl olacağını da belirleyerek üniversitelere verilecek destek konusunda hükümete görüş bildirir. Öğrenci, işveren ve üniversitelere karşı devletin sorumluluklarını yerine getirir ve düzenli olarak raporlar yayınlar (QAA, 2005).

QAA "kurumsal kalite denetimi" ve "program akreditasyonu" yapmaktadır. Kalite güvencesini sağlamada yararlanılan bu iki sürecin kısaca açıklanmasında yarar vardır.

Kurumsal Kalite Denetimi

Kurumsal kalite denetiminin amacı, kurumun geleceğini güvence altına almak için gelişmeye açık olası alanların belirlenmesi ve kalitenin güvence altına alınmasıdır. QAA'da denetim şu dört konu üzerinde odaklanmaktadır: *kurumun kalite stratejisi*, *öğrenme altyapısı*, *akademik standartlar* ve *iletişim*. "Kurumun kalite stratejisi" içerisinde kurumun stratejik planlama ve gözden geçirme süreci, karar verme süreci, programların işleyişi ve gözden geçirilmesi sürecindeki düzenlemeler, öğretim ve araştırma süreçlerine ilişkin kalite stratejileri, kalite geliştirme ve iyi örneklerin yayınlanması ele alınır.

"Akademik standartlar" akademik standartların belirlenmesi, bu süreçte dış denetçilerin rolü, standartların uygulanmasındaki diğer araçlar ve lisansüstü eğitim sürecindeki standartlar üzerine yoğunlaşır.

"Öğrenme altyapısı" akademik personel ve bu personelin süreç içerisindeki eğitimleri, ödül ve destekleri ayrıca öğrenci desteği ve rehberliği incelenir.

"İç dış iletişim" içerisinde de iyi örneklerden nasıl yararlanıldığı incelenir.

Program Akreditasyonu

İngiltere'de programların akreditasyonu QAA'dan önce Yükseköğretimin Finansmanı Konseyi (HEFCE) tarafından yapılmaktaydı (Brumfitt, 2003). Şu anda program akreditasyonu QAA içerisinde "Program İnceleme Direktörlüğü" tarafından yürütülmektedir.

Program akreditasyonu sürecinde kurumun eğitsel yetkinliği iki aşamalı bir süreçle incelenmektedir: öz değerlendirme ve dışsal meslektaş değerlendirmesi[6]. İngiltere'de konu alanı standartlarının uygulanmaya başlandığı 1992 yılından bu yana uygulama ile ilgili çok fazla değişiklikler yapılmıştır. İlk zamanlarda programlar üçlü derecelendirme sistemi ile *çok iyi, yeterli, yetersiz* olarak değerlendirilirken ve alan ziyareti yapılmazken; 1995'den itibaren programlar belirlenen altı alt başlık altında dörtlü derecelendirme sistemi üzerinden değerlendirilmektedir (QAA,2005). Programlar şu altı alt başlık altında değerlendirmeye alınmaktadır:

- Program deseni, içeriği ve organizasyonu
- Öğretim, öğrenme ve değerlendirme
- Öğrenci başarısı ve gelişimi
- Öğrenci desteği ve yönlendirme
- Öğrenme kaynakları
- Kalite güvencesi ve iyileştirme

Programın belirtilen bu altı alandan birinde dörtlü derecelendirme üzerinden bir alması durumunda program akreditasyonu yapılamaz ve sonraki 12 ay içerisinde bir ek ziyaret gerçekleştirilir. Bu altı alandan üç ya da daha fazlasında iki puan alınması da problemli bir durum olarak ele alınır ve bu durumda kurumun gelişim planı hazırlayarak sunması istenir. Her bir konu alanı ziyaretinin ardından QAA sonuç raporunu yayınlar.

QAA içerisinde dış denetim de önemli bir yere sahiptir. İngiltere'de lisans programları, mezuniyet sonrası araştırma programları ve öğretmen eğitimi programları için dış denetim yapılmaktadır (QAA, 2005). Lisans programları ve mezuniyet sonrası araştırma programlarının dış denetimi HEFCE tarafından yapılırken, öğretmen eğitimi programları Okul Eğitim ve Gelişim Ajansı (TDA) (TTA)[7] ve Eğitim Standartları Ofisi (Ofsted)[8] tarafından dış denetime tabi olmaktadırlar.

---

[6] Peer review

[7] Eski adıyla TTA – Teacher Training Agency yeni adı TDA – Training and Development Agency for Schools (TDA) yeni hali

[8] Ofsted – Office for Standards in Education

QAA'da dış denetim sisteminde, öz değerlendirme, meslektaş değerlendirmesi ve sonuçların yayınlanması söz konusudur.

Öz değerlendirme: Her üniversite ya da kurum öncelikle bir öz değerlendirme raporu hazırlar. Bu rapor, kurumun iç değerlendirmesi niteliğinde olup güçlü zayıf yönlerin ortaya konulduğu ve gelişmeye ihtiyaç duyulan alanların belirtildiği bir rapordur. Bu rapor ziyaret ekibinin temel referans belgesi niteliğindedir.

Meslektaş değerlendirmesi: Aynı konu alanında çalışan öğretim üyelerinden oluşan bir grup değerlendirmeye katılır. Bu ekibe seçilebilmek için gerekli ölçütler QAA tarafından yayımlanır. Bu ekibe katılan tüm görevliler alan ziyaretinden önce bir eğitime tabi tutulurlar.

Ziyaret öncesi hazırlık aşaması: Kurum akreditasyon ziyaretinden en az altı ay önce bilgilendirilir ve ziyaret planı çıkarılır. QAA her bir ziyaret için 4-6 kişiden oluşan bir ziyaret ekibi oluşturur ve bu ekip alan ziyaretinden önce kurumun verdiği bilgiler ışığında kağıt üzerinde değerlendirme yapar.

Alan ziyareti: Alan ziyareti ziyaret edilen kuruma ve değerlendirme sürecinin türüne göre değişir. Alan ziyareti sırasında öğrenciler ve çalışanlarla görüşmeler düzenlenir. Ekiptekiler kurumun öz değerlendirme raporunda belirttiklerini yerine getirip getirmediklerini test ederler. Ekip ayrıca ziyaret sırasında kurumun akademik altyapısını da inceler.

Sonuçların yayınlanması: Uzmanların yaptıkları alan ziyaretlerinin sonuçları yayınlanır.

Dış denetim sürecinde, dış denetmen[9] ile akademik denetmenin[10] görevleri farklılaşmaktadır. Dış denetmenin görevi bir bölümdeki öğrenci performansını ilgili bölümün standartları açısından değerlendirmek ve değerlendirmenin geçerli ve adil olarak yapılmasını sağlamaktır. Akademik denetmen ise kurumu her altı yılda bir ziyaret eder ve daha geniş bir bakış açısı ile üniversite standartlarının uygunluğunu gözden geçirir. Akademik denetmenin belli bir programın standartlarına ilişkin söz hakkı vardır; ancak bireysel olarak öğrenci performansı ile ilgili herhangi bir şey yapmazlar. Akademik denetmenlerin kurumun dış denetmenlere ve uygulama yönergelerine ilişkin süreçleri işletişlerini eleştirme ve bu konularda görüş bildirme hakları vardır.

İngiltere'de yükseköğretime kalite güvencesini sağlama sürecinin akreditasyondan çok denetim olduğu söylenebilir.

---

[9] external examiner
[10] academic reviwer

Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) Yükseköğretimde Akreditasyon

Akreditasyon ilk olarak, yirminci yüzyılın başlarında Amerikan eğitim sisteminde ortaya çıkmıştır. ABD'de akreditasyon kurumları yükseköğretimdeki artış ve yeni çalışma alanlarının ortaya çıkmasının sonucu olarak gelişmiştir. ABD'de ilk bölgesel akreditasyon ajansı 1885'de kurulmuş, ilk akreditasyon 1910'da yapılmıştır (Kısakürek, 2007). İlk ihtisaslaşmış akreditasyon ajansı 1907'de tıp alanında açılmıştır. ABD'de yükseköğretimde akredite edilen kurum ya da program sayıları her geçen gün artmakta ve akreditasyon kurumları sürekli olarak değişmektedir.

ABD'de üç tür akreditasyon yapısından söz etmek mümkündür:

Bölgesel Akreditasyon Kurumları: Devlet, özel, kar amacı güden ya da gütmeyen, iki ve dört yıllık yükseköğretim kurumlarını akredite ederler. ABD'de altı adet bölgesel akreditasyon kurumu vardır. Bunlar: New England Association of Schools and Colleges (NEASC), North Central Association of Schools and Colleges (NCA), Middle States Association of Schools and Colleges (MSA), Southern Association of Schools and Colleges (SACS), Western Association of Schools and Colleges (WASC), Northwest Association of Schools and Colleges (NWCCU)'dir. Bölgesel akreditasyonda tüm kurumsal etkinliklerin kapsamlı bir gözden geçirilmesi söz konusudur.

Ulusal Akreditasyon Kurumları: Burada genellikle tek bir amaca yönelik kurumlar, uzaktan eğitim veren kolej ve üniversiteler ile dini temelli vakıf okullarının akreditasyonu söz konusudur.

Mesleki (Uzmanlaşmış) Akreditasyon Kurumları: Tek bir programın akreditasyonundan sorumlu kurumlardır.

ABD'de akreditasyon süreci bir-iki yıldan on yıla kadar değişebilen bir süre için söz konusudur. Kurumun ön kabul alması akredite edildiği anlamına gelmez. Akreditasyon sürecinde şu beş konu önemlidir:

1- Öz değerlendirme: Kurum ya da programlar akreditasyon kurumunun belirlediği standartlar çerçevesinde bir öz değerlendirme raporu oluştururlar.

2- Meslektaş değerlendirmesi: Kurum ya da programın akreditasyona uygunluğu öncelikle alandaki yöneticiler ve meslektaşlar tarafından değerlendirilir. Burada aynı meslek grubundan kişiler öz değerlendirme raporlarını ve program/ kurumu değerlendirirler.

3- Alan ziyareti: Akreditasyon kurumu program ya da kurumun akreditasyonu için oluşturduğu bir ekibi gözlem yapmak üzere kuruma gönderir. Burada ziyaretin ayrıntılarını kurumun öz değerlendirme

raporu belirler. Bu ziyaret ekibinde, alan uzmanlarının yanında yükseköğretimle ilgili akademisyen olmayan kişiler de yer alabilir. Ekip üyeleri gönüllüler arasından seçilir ve genellikle bir ücret ödenmez.

4- Akreditasyon kurumunun değerlendirmesi: Akreditasyon kurumu program ya da kurumun akreditasyonuna, akredite olabilmek için gerekli bazı düzeltmeleri yapmasına ya da akreditasyonunun reddine karar verebilir.

5- Gözden geçirmenin sürekliliği: Program ya da kurum belli aralıklarla akreditasyona uygunluk açısından değerlendirilir. Her değerlendirme sürecinde öz değerlendirme raporlarının belirlenen standartlar çerçevesinde tekrar hazırlanması gerekmektedir.

ABD'de Akreditasyon Kurumlarının Tanınması

ABD'de akreditasyon, kar amacı gütmeyen bağımsız kurumlar tarafından yürütülmektedir. Bu kurumların yürüttükleri akreditasyon süreçlerinin tanınması için, kurumlar dış değerlendirmeye tabi tutulurlar ve belli aralıklarla öz değerlendirme yaparlar. Akreditasyon kurumlarının tanınması Yükseköğretimde Akreditasyon Konseyi (CHEA)[11] gibi başka bir özel kurum ya da Amerika Birleşik Devletleri Eğitim Bakanlığı (USDE)[12] tarafından gerçekleştirilir. Akreditasyon süreci devlete bağlı olmamasına rağmen, akreditasyon kurumlarının tanınması devletin sorumluluğundadır. CHEA akreditasyon kurumlarının tanınmasına ilişkin beş standart ortaya koymuştur. CHEA tarafından tanınan akreditasyon kurumlarının on yıllık sürelerle tekrar akredite edilirler ancak beş yılda bir de kurum ya da programın ara rapor hazırlaması istenir. Değerlendirme, CHEA tarafından oluşturulan ve kurum temsilcileri, akreditasyon kurumları ve kamu temsilcilerinden oluşan "Tanınma Komitesi" tarafından yapılır. Komite öz değerlendirme raporuna göre akreditasyon kurumunu gözden geçirir ve gerekli görürse alan ziyareti yaparak kurumun tanınmasına ilişkin bir karara varır. Komite incelemeleri sonunda akreditasyon kurumunun "tanınması" ya da "tanınmaması" gerektiğine ilişkin CHEA'ya görüş bildirir.

ABD Eğitim Bakanlığı standartları ise kurum ya da programın kalitesi üzerine odaklanmaktadır. USDE, kurum ya da programın federal fondan, öğrenci yardım fonlarından ya da diğer federal programlardan yararlanabilmesi için yeterli düzeyde kaliteye sahip olup olmadığını değerlendirir. USDE, akreditasyon kurumunun öğrenci başarısı, programlar, fakülte, olanaklar, mali ve idari kapasite, öğrenciye sunulan olanaklar gibi belli alanlarda belirlediği standartları ne kadar karşılayabildiğini ortaya

[11] The Council for Higher Education Accreditation – CHEA
[12] United States Department of Education – USDE

koyar. Akreditasyon kurumunun USDE tarafından tanınması beş yıl süreyle geçerli olur. USDE çalışanları tanınma sürecinde akreditasyon kurumunun yazılı raporu ve alan ziyaretlerinden yararlanır.

ABD'de birçok akreditasyon kurumu USDE ve CHEA tarafından tanınmaktadır, ancak bu iki kurumdan tanınma sağlamayan akreditasyon kurumları da vardır. Akreditasyon kurumlarının USDE ya da CHEA tarafından tanınırlık almak istemelerinin nedenleri şöyle sıralanmaktadır (Eaton, 2005); USDE tarafından tanınırlık alınması kurumlar ya da programların federal öğrenci fonundan yararlanabilmesini sağlamaktadır. CHEA tarafından tanınma da akreditasyon kurumları arasında akademik meşruluk sağlayarak program ya da kurumun ulusal yükseköğretim kurumları arasında saygınlığını artırmaktadır.

Japonya'da Yükseköğretimde Akreditasyon

Japonya'da üniversiteler her yedi yılda bir değerlendirilmeye tabi tutulmaktadır. Bu değerlendirmeyi Eğitim, Kültür, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı (MEXT) tarafından akredite edilmiş bir değerlendirme kurumu yapar. NIAD-UE[13] gibi bazı özerk kurumlar da bu değerlendirmeyi yapabilmektedir. Üniversiteler kendilerini değerlendirecek olan akreditasyon kurumunu kendileri seçerler (NIAD-UE, 2005).

Japonya'da 1996'da üniversite akreditasyonunda yeni bir sistem uygulanmaya başlamıştır. Bu sistem akreditasyona başvuran üniversitenin öz değerlendirmesini gerektiren bir sistemdir. 1996'dan beri 300 üniversite akredite edilmiştir (JUAA, 2006).

Japonya'da yükseköğretimde 2000 yılından önceki kalite kontrol sistemi şu dört ana konuda toplanabilir (Akiyoshi, Y., 2002)

- Japon Üniversite Akreditasyon Birliği (JUAA) tarafından akreditasyon
- Kurumların ayrı ayrı öz değerlendirme yapması
- Farklı mesleki kurumlar tarafından yapılan akreditasyon
- Devlet tarafından onay, denetim.

Japon Üniversite Akreditasyon Birliği (JUAA) Tarafından Akreditasyon

Japon Üniversite Akreditasyon Birliği II. Dünya Savaşı'ndan hemen sonra Amerika'daki bölgesel akreditasyon kurumları örnek alınarak kurulmuştur. Başlangıçta JUAA Amerikan bölgesel akreditasyon

[13] National Institution for Academic Degrees and University Evaluation

kurumlarından farklı olarak çalışmış ve birlik yetkilileri eğitim bakanlığına bağlı olarak akreditasyon yapmıştır. Ancak Eğitim ve Bilim Bakanlığı'nın 1956'da kendisinin de akreditasyon yetkisini alması ile JUAA kendisine üye üniversitelere gönüllü akreditasyon yapan bir kurum olmuştur (Baba ve Hayata, 1997; Shimizu, Baba ve Shimada, 2000).

Amerikan bölgesel akreditasyon kurumlarından farklı olarak JUAA tarafından akredite edilmek üniversitelerin işleyişi için zorunlu olan bir süreç değildir. Japonya'da Amerika'dan farklı olarak tüm üniversiteler Eğitim ve Bilim Bakanlığına bağlı olduğu için JUAA'ya üye olmayan kurumlar da öğrenci fonlarından yararlanabilmektedirler. Amerika'da öğrenci fonlarından yararlanabilmek kurumun akreditasyonunu gerektirir. Japonya'da kurumların akreditasyon almış olması statü göstergesi olarak algılandığı için üniversitelerin ancak üçte biri JUAA'ya tam üyedir (Akiyoshi, 2002).

Japon Üniversite Akreditasyon Birliği'ne dört yıllık lisans eğitimi veren üniversiteler üye olabilir. Birlik iki tür akreditasyon yapmaktadır. Birincisi başlangıç akreditasyonu niteliğindedir ve başvuran üniversitenin birliğe tam üyelik istediği durumda yapılır. Tekrar akreditasyon değerlendirmesi ise tam üye statüsündeki kurumlar için düzenli olarak yapılır. Devlet ya da özel statüdeki tüm üniversiteler JUAA'ya akreditasyon için başvurabilir. Üniversite JUAA tarafından başarılı bir şekilde akredite edildiği zaman kurum nitelikli eğitim verebilen kurum olarak sertifika alır.

JUAA 'da akreditasyon, "Akreditasyon Komitesi" ve onun alt komisyonları tarafından yürütülür. "Tekrar akreditasyon" ise "Tekrar Akreditasyon Komitesi" ve onun alt komisyonlarının sorumluluğundadır. Akreditasyon sürecindeki en önemli oluşumlar akreditasyon ve tekrar akreditasyon komiteleridir. Bu iki komite akreditasyon ve tekrar akreditasyona ilişkin kararları vermekle yükümlüdür. Ancak birliğin sonuç kararı mütevelli heyeti ve danışma kurulunun kararına bağlıdır. Akreditasyon ve tekrar akreditasyon komitelerine seçilecek üyeler de bu danışma kurulunun oyları ile belirlenir.

Akreditasyon süreci kısaca şu şekilde işlemektedir: Akreditasyona başvuran kurum JUAA tarafından hazırlanan ölçütlere uygun olarak öz değerlendirme raporunu hazırlar. Hazırlanan bu raporu JUAA'ya verir. JUAA içerisindeki daimi görevli komite bu öz-değerlendirme raporunu değerlendirir. Alan ziyareti gerçekleştirilir. Alan ziyareti sonuçları da dikkate alınarak başvuran kurum hakkında değerlendirme raporu hazırlanır. Bu hazırlanan rapor hakkında başvuran kurumun görüşleri de alındıktan sonra son hali verilir. Daha sonra kesin sonuç yayınlanır.

JUAA'da akreditasyonunun amacı, üniversitelerin sürekli gelişimini desteklemek ve değerlendirilen üniversitelerdeki kaliteyi garanti altına almak olarak belirtilmektedir.

Akreditasyon sürecindeki değerlendirme şu dört özelliğe sahiptir (JUAA, 2006):

– Başarı düzeyi ve standart temelli değerlendirme. JUAA başarı düzeyine göre değerlendirmeye büyük önem vermektedir. JUAA üniversitelerin misyon, genel amaç ve eğitsel hedeflerine ne düzeyde ulaşabildiğini değerlendirir. Ayrıca standartlara dayalı bir değerlendirme de yapar. Burada da akredite edilecek kurumun "eğitim" ve "araştırma" konularında belirlenen standartlara ne kadar ulaşabildiği değerlendirilir.

– Üniversitenin bir bütün olarak ve konu alanlarının değerlendirildiği kapsamlı değerlendirmeler. JUAA üniversiteleri değerlendirmek için "Konu Alanı Ders İnceleme Alt Komitesi" oluşturur. Bu alt komite lisans ve lisansüstü düzeyde eğitim programlarını, öğretimi ve araştırma olanaklarını inceler. JUAA içerisindeki bir diğer alt komite de "Kurumsal İnceleme Alt Komitesidir". Bu alt komite de üniversitedeki eğitim ve araştırma olanaklarını, araç-gereç ve olanakları, kütüphane olanaklarını, sosyal olanakları, öğrenci servisini, yönetim ve çalışanları bir bütün olarak inceler. "Finansal İnceleme Alt Komitesi" ise üniversitenin finansal etkinliklerini inceler. Tüm bu üç alt komitenin çalışmalarının sonucu üniversite hakkında ayrıntılı ve kapsamlı bir rapor oluşturulur. Küçük üniversitelerin değerlendirme süreçlerinde de "Üniversite İnceleme Alt Komitesi" oluşturulur. Bu komite "Kurumsal İnceleme Alt Komitesi" ile "Konu Alanı İnceleme Alt Komitesi" birleştirilmiş halidir.

– Üniversitelerin sürekli gelişimi için tekrar akreditasyon. JUAA tarafından akredite edilip tam üyelik hakkı kazanan üniversiteler beş yıl sonra ilk tekrar akreditasyona başvururlar. Daha sonraki her yedi yılda da kurum tekrar akreditasyona başvurmak zorundadır. İlk tekrar akreditasyon sonrasındaki gelişimin tekrar akreditasyondan üç yıl sonra rapor edilmesi istenir.

– Meslektaş değerlendirmesi. JUAA değerlendirmecileri genellikle tam üyelik hakkı kazanan üniversitelerdeki fakülte üyeleri arasından seçilmektedir.

Kurumların Ayrı Ayrı Öz Değerlendirme Yapması

1991'de Japon hükümeti üniversitelerin kuruluşunda belli standartların uygulanmasını kararlaştırmıştır. Ayrıca üniversite eğitiminin kalitesinin artırılması için üniversite konseyi öz değerlendirme yapılması kararı almıştır (Kitamura, 1997). Ancak 1991'deki bu raporda akademik özgürlüklerin kısıtlanabileceği düşüncesi ile dış değerlendirmeden söz edilmemiştir (Akiyoshi, 2002).

Farklı Mesleki Kurumlar Tarafından Yapılan Akreditasyon

Üniversitelerin öz değerlendirme yapmaya başlamaları Japonya'da üniversite yönetimi anlayışını değiştirmekle birlikte, 1980'den sonra Japon ekonomisindeki farklılaşma toplumun sosyal kimliğini de etkilemiştir (Akiyoshi, 2002). Ayrıca global standartların ve yükseköğretimde kalite güvencesi düşüncesinin daha fazla etkin olmasıyla birlikte mesleki akreditasyon kurumları ortaya çıkmıştır (Akiyoshi, 2002). 1999'da kurulan Japon Mühendislik Eğitiminin Akreditasyonu Kurumu JABEE[14] bunun en iyi örneğidir. Amerika'daki ABET'in Japonya'daki eşdeğer kurumu olarak görülebilecek JABEE mühendislik eğitiminde uluslararası standartların uygulanmasını hedefleyen bir kurumdur.

Devlet Tarafından Onay, Denetim

Japonya yükseköğretim yasasına göre yükseköğretimin kalitesinden devlet sorumludur. Burada eğitimin kalitesinden sorumlu asıl kurum Eğitim ve Bilim Bakanlığı (MEXT)'dır. Bakanlık içerisindeki "Üniversite Kuruluş Konseyi" yeni oluşturulan üniversitelerin kalitesinden sorumludur ve bakanlık tarafından yönetilir. Ancak Japonya'da yükseköğretiminin akreditasyonu, Eğitim ve Bilim Bakanlığı tarafından düzenlenen dönemsel ziyaretler dışında temelde kurumların kendi çabalarına dayanmaktadır.

2000'li yıllara kadar yukarıda belirtilen dört grupta toplanan yükseköğretimde akreditasyon çalışmaları (Akiyoshi, 2002) 2000'li yıllardan sonra farklılaşmıştır. 1991'de "Akademik Dereceler Ulusal Kurumu" kısa adı ile NIAD[15], toplumun değişen farklılaşan yükseköğretim ihtiyaçlarına karşılık verilebilmesi amacıyla devlet ve özel üniversitelerin desteğiyle kurulmuştur (NIAD-UE, 2007). NIAD akademik derecelerin verilmesinden sorumlu bağımsız bir kurumdur. 2000'de bu kurumun görevleri arasına üniversitelerin değerlendirilmesi de eklenmiş ve adı Akademik Dereceler ve Üniversite Değerlendirmesi Ulusal Kurumu NIAD Akademik Dereceler ve Üniversite Değerlendirme Ulusal Kurumu (NIAD-UE) olarak değiştirilmiş ve 2004'de bağımsız bir kurum olmuştur.

NIAD-UE akademik derecelerin tanınmasının yanında kalite güvencesi ile ilgili çalışmalar yürütmektedir. NIAD-UE devlet kurumlarından bağımsız olarak akademik değerlendirme yapan bir kurumdur. NIAD-UE'nin dört temel görevi vardır:

[14] Japan Accreditation Board for Engineering Education - JABEE
[15] National Institution for Academic Degrees

- Üniversitelerin değerlendirilmesi,
- Üniversite değerlendirme sistemleri ve kalite geliştirme süreçleri hakkında araştırmalar yapılması,
- Değerlendirilme süreçlerinde elde edilen verilerin analizi ve sonuçların yayınlanması,
- Akademik derecelerin (lisans, yüksek lisans, doktora) verilmesi.

Akademik Dereceler ve Üniversite Değerlendirme Ulusal Kurumu (NIAD-UE)

NIAD-UE üniversitelerin kalite geliştirme süreçlerinin özerk bir süreçte yürütülmesi gerektiğini savunmaktadır. Her kurumun araştırma, sosyal olanaklar ve eğitimdeki hedeflerini belirlemesi beklenir. Değerlendirme programı üç türdür; tematik değerlendirme, akademik alanlardaki eğitsel etkinliklerin değerlendirilmesi, akademik alanlardaki araştırma etkinliklerinin değerlendirilmesi. Ayrıca devlet üniversitelerinin eğitsel ve araştırma alanlarındaki etkinliklerinin topluma duyurulması için NIAD'a yıllık rapor vermeleri gerekmektedir.

– *Tematik değerlendirme:* Tematik değerlendirme, tüm Japonya'daki üniversite sisteminin bütünü ile ilgili belli bir temaya dayalı olarak yapılan değerlendirmedir. Temalar eğitim, araştırma, yönetim, sosyal etkinlikler gibi üniversite etkinliklerinin farklı boyutları arasından seçilmelidir. Gözden geçirme ve değerlendirme uluslararası karşılaştırmaları da içeren farklı boyutlarda gerçekleştirilir.

– *Akademik alanlardaki eğitsel etkinliklerin değerlendirilmesi:* Akademik alanlardaki eğitsel etkilikler beş yıllık dönemlerle değerlendirilir. Değerlendirmede misyon ifadesi ana faktör olarak ele alınmaktadır. Konu alanı değerlendirmesinde şu boyutlar değerlendirilir: eğitimin amaçları; içerik ve öğretim yöntemi; öğrenci desteği, eğitsel ürünler, hedeflere ulaşma oranı; sosyal olanaklar, hizmetler, öğrenci değişim olanakları; eğitimin kalitesini artıracak, geliştirecek sistemler.

– *Akademik alanlardaki araştırma etkinliklerinin değerlendirilmesi:* Üniversitenin lisans, lisansüstü eğitim, enstitüler, araştırma merkezlerinde yürütülen araştırma etkinlikleri beş yıllık sürelerle değerlendirilirler. Bu değerlendirme sürecinde şu boyutlara bakılır: üniversitenin kuruluş amacı ve araştırmalarının hedefleri; araştırmaların içeriği ve düzeyi; araştırmaların topluma, ekonomiye ve kültüre katkıları; üniversitenin kuruluş amacına ne kadar ulaşabildiği; araştırmaların kalitesinin iyileştirilmesine yönelik sistemler.

– *Ulusal üniversitelerin yıllık değerlendirilmesi:* Japonya'daki ulusal üniversiteler 2002-2003 akademik yılından bu yana NIAD tarafından değerlendirilmeye tutulmaktadırlar. Bu değerlendirme sonuçları yıllık olarak NIAD tarafından analiz edilip halka duyurulmaktadır.

NIAD-UE içerisinde üniversitelerin akreditasyonunu yapan alt komisyonlar ve derecelerin (lisans-lisansüstü) verilmesi ile ilgili bir komisyon yer almaktadır. Akreditasyona ilişkin şu alt komiteler yer almaktadır[16]:

- Üniversiteler Akreditasyon Komitesi
- İki Yıllık Meslek Yüksekokulları Akreditasyonu Komitesi
- Teknoloji Kolejleri Akreditasyon Komitesi
- Hukuk Fakülteleri Akreditasyon Komitesi
- Ulusal Üniversite Eğitim ve Araştırma Değerlendirme Komitesi

NIAD-UE akreditasyon sürecinde başvuran kurumlar NIAD'ın 11 standart alanına göre öz-değerlendirme yapar. Daha sonra NIAD-UE bu öz-değerlendirme sonuçlarını da dikkate alarak kurumu değerlendirir.

Değerlendirme esas olan 11 standart alanı şöyledir:

- Üniversitenin misyonu
- Eğitim ve araştırma olanakları
- Fakülte çalışanları ve araştırmacılar
- Öğrenci kabulü
- Eğitim programı
- Eğitimin başarısı
- Öğrenci servisleri
- Hizmetler, olanaklar
- Eğitimin kalitesini artıracak sistemler
- Finans
- Yönetim

[16] http://www.niad.ac.jp/index_e.html

SONUÇ VE ÖNERİLER

İncelenen ülke örneklerinden ve Türkiye'deki gelişmelerden yola çıkılarak yükseköğretimde akreditasyon konusunda şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Türkiye'de YÖK içerisindeki YÖDEK yapılanması ile birlikte üniversiteler içerisinde Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme (ADEK) kurulları oluşturulmuş ve öz değerlendirme çalışmaları daha sistematik bir şekilde yapılmaya başlanmıştır.

- Akreditasyon, yükseköğretim kurumları ve/veya programlarında kalite geliştirme, kurum ya da programa mali destek sağlanması, akademik arenada saygınlık kazanmak gibi nedenlerle yapılmaktadır. Akreditasyon mekanizmasının ülkedeki yerine ve işleyişine göre işlevi farklılaşmaktadır. Örneğin Amerikan yükseköğretimindeki bölgesel akreditasyon uygulamalarından farklı olarak Japonya'da JUAA tarafından akredite edilmek üniversitelerin işleyişi için zorunlu olan bir süreç değildir. Amerika'da öğrenci fonlarından yararlanabilmek kurumun akreditasyonunu gerektirirken; Japonya'da Amerika'dan farklı olarak tüm üniversiteler Eğitim ve Bilim Bakanlığına bağlı olduğu için JUAA'ya üye olmayan kurumlar da öğrenci fonlarından yararlanabilmektedirler. Amerika'da akreditasyon daha çok finansal destekle ilişkilendirilmektedir.

- Akreditasyon genellikle bağımsız kurumlar tarafından yapılmaktadır. Ancak bu kurumların da bağımsız ya da devlete bağlı kurumlar tarafından tanınması ya da bir anlamda akreditasyonu yapılmaktadır. Amerika'da Amerikan Eğitim Bakanlığı (USDE) tarafından tanınma öğrenci fonlarından yararlanmayı sağlarken, özel bir kurum olan Yükseköğretimde Akreditasyon Konseyi (CHEA) tarafından tanınma akademik statü göstergesi olarak görülmektedir.

- İngiltere'de akreditasyon diğer ülkelerden farklı olarak devlet tarafından yürütülür. Yükseköğretimin akreditasyonu "Kalite Güvencesi Ajansı" (QAA) tarafından yapılır ve ayrıca üç alanda dış denetleme yapılır: *lisans programları*, lisans sonrası *araştırma programları*, *öğretmen eğitimi programları*. Öğretmen eğitiminin dış denetimini "Okul Eğitim ve Gelişim Ajansı" (TDA) yapar. TDA da eğitim bakanlığına bağlı olarak çalışmaktadır. Ancak işleyişe bakıldığında sürecin akreditasyondan çok denetim mekanizması olduğu görülmüştür.

- Devlet tarafından yapılan akreditasyon süreci daha çok programların yeni açılması durumunda programın onayı niteliğindedir.

Öneriler

- Kalite güvencesi çalışmalarının devlet kurumları tarafından yapılması durumunda bu süreçlerin akreditasyon değil değerlendirme ya da denetim olarak adlandırılması gerekir. Akreditasyon ancak bir dış değerlendirme yapılması ve ölçütlerin bağımsız olarak belirlendiği durumlarda kullanılmalıdır.

- Türkiye'de akreditasyon çalışmalarının başlaması Türk üniversitelerinde "kalite" kavramının daha iyi anlaşılması açısından olumlu bir gelişme olmakla birlikte, problemlerin daha iyi tespit edilebilmesi için "dış değerlendirme" sistemlerinin sayısının artırılması önemlidir. Akreditasyon tanımlarına ve farklı ülkelerdeki uygulamalara bakıldığında akreditasyonun bir tür "dış değerlendirme" süreci olduğu görülmektedir. Bu dış değerlendirmenin üçüncü bir taraf tarafından yapılması gerekir. Bugüne kadar YÖK içerisinde yürütülen kalite güvencesi çalışmaları daha çok değerlendirme ya da denetim kapsamında ele alınabilir.

- Son yıllardaki ADEK uygulamaları kurumların ve programların "öz değerlendirme" süreçleri ile daha fazla tanışık olmalarını beraberinde getirmiştir. Türkiye'de akreditasyon sürecinin etkin kullanımı yükseköğretimde kaliteyi iyileştirmede önemli bir rol oynayabilir.

- Türkiye'de çeşitli programların akreditasyonunu yapacak mühendislik eğitimindeki MÜDEK benzeri oluşumlara ihtiyaç vardır.

KAYNAKLAR

Akiyoshi, Y. (2002). The new quality assurance system for Japanese higher education: Its social background, tasks and future. Web: http://svrrd2.niad.ac.jp/rue/n002/a00202.pdf adresinden 19-06-2007'de alınmıştır.

Anderson, D., Johnson, R., Milligan, B. (2000). *Quality assurance and accreditation in Australian higher education: An assessment of Australian and international practice.* The Australian National University: Center for Continuing Education.

Armstrong, P. (2000). Never mind the quality, measure the length: Issues for lifelong learning. *supporting lifelong learning global colloquium.* Web: http://www.open.ac.uk/lifelong-learning/papers/3937C6F7-0005-6542-00001570000157_PaulArmstrongPaper.doc adresinden 12.10.2005'de alınmıştır.

Atalay, S. (13 Kasım 2006). *Kalite Güvencesi ve Akreditasyon.* Bologna Sürecinin Türkiye'de Uygulanması Projesi Malatya İl Toplantısı'nda sunulmuştur. İnönü Üniversitesi: Malatya. Web: http://abofisi.inonu.edu.tr/bolognasunumlar/Prof.%20Dr.%20Suheyda%20Atalay_Kalite_Guvencesi_Akreditasyon-Malatya%20kisa.ppt adresinden 27. 09.2007'de alınmıştır.

Baba, M., Hayata, Y. (1997).The changing role of JUAA in Japanese university evaluation. *Assessment & Evaluation in Higher Education, 22* (3), s. 329-335.

Brumfitt, K. (2003). *Expert Group on Objective 1.1: Improving The Education of Teachers and Trainers.* Group Report on Study Visit to the Teacher Training Agency – London, UK. Theme: Defining Competences and Curriculum in Initial Teacher Training. Web:http://europa.eu.int/comm/education/policies/2010/doc/group-report-uk_en.pdf adresinden 19.12.2005'de alınmıştır.

CHEA (2000). U.S. Accreditation Review. [Judith S. Eaton]. Web: http://www.chea.org/About/accreditation.html adresinden 9.10.2005'de alınmıştır.

CRE (2001). Towards Accreditation Schemes for Higher Education in Europe? Brussel: The Association of European Universities.

Danish Evaluation institute (2003). Quality procedures in European Higher Education an ENQA Survey. ENQA Occasional Papers 5. Helsinki: ENQA. Web:http://www.enqa.net/files/procedures.pdf adresinden 2.10.2005'de alınmıştır.

Durman, M. (2007). *Yükseköğretimde Kalite Güvencesi ve Ülkemizdeki Gelişmeler.* Eğitim Bilimleri Bakış Açısıyla Eğitim Fakülteleri ve Akreditasyon Çalıştayı. AÜ. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları: Ankara. Yayın no: 204

Eaton, S.J. (2005). An overview of U.S. accreditation. CHEA. Web: http://www.chea.org/pdf/overview_US_accred_8-03.pdf adresinden 12.12.2005'de alınmıştır.

ENQA (2001) [Hämäläinen, K., Haakstad,J., Kangasniemi, J., Lindeberg,T., Sjökng,M.] *Quality assurance in the Nordic higher education.* ENQA Occational Paper. Helsinki: ENQA. [ISSN K58-1051]

Hood,C. (1991). A public management for all seasons? *Public Administration, 69* (1), s. 3-19.

JUAA (2006) Web: http://www.juaa.or.jp/english/main/hyouka.html adresinden 01.03.2005'de alınmıştır.

Karasar, N. (2003). *Bilimsel Araştırma Yöntemi.* Ankara: Nobel Yayın.

Kendall, J.S. (2001). *A technical guide for revising or developing standards and benchmarks.* Washington D.C. US Department of Education Office of Educational Research and Improvement

Köksoy, M. (1997). *Yükseköğretimde Kalite ve Türk Yükseköğretimi için Öneriler.* Ankara: Hacettepe Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Yayınları.

Kısakürek, M.A. (1976). *Üniversitelerimizde Yenileşme "Programlar ve Öğretim Açısından".* Ankara: Ankara üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları. Yayın No: 54.

Kısakürek, M.A. (2007). Çeşitli Ülkelerde Akreditasyon. *Eğitim Bilimleri Bakış Açısıyla Eğitim Fakülteleri ve Akreditasyon Çalıştayı.* A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları: Ankara. Yayın no: 204

Kitamura, K. (1997). Policy issues in Japanese higher education. *Higher Education, 34*(2), s. 141-149.

NIAD-UE (2005). General principles of accreditation. Web: http://www.niad.ac.jp/english/unive/pdf/GeneralPrinciples.pdf adresinden 10.02.2005 tarihinde alınmıştır.

NIAD- UE (2007). Web: http://www.niad.ac.jp/index_e.html adresinden 15.03.2007 tarihinde alınmıştır.

Oakes, T. J.,(1999). A Guide to Organizations İnvolved with Licensing and Certification of Teachers and Accreditation of Teacher Education Programs. ERIC Number: ED437367

Power, M. (1999). *The audit society, rituals of verification.* Oxford: Oxford University Press.

Shimizu, K., Baba, M., Shimada, K. (2000). The new role of JUAA in Japanese university evaluation. *Assessment & Evaluation in Higher Education, 25*(1), s. 51-60.

Ulusal Ajans (2005). *Bologna Sürecinin Türkiye'de Uygulanması Projesi 2004-2005 Sonuç Raporu.* Ankara: Punto Tasarım Matbaacılık.

UNESCO- CEPES (2004). *Quality assurance and accreditation: A glossary of basic terms and definitions.* Bucharest: CEPES.

MÜDEK (2007). *MÜDEK hakkında özet bilgiler.* Web: http://www.mudek.org.tr/tanit/MUDEK-Ozet_Tanitim(20070802).pdf adresinden 20. 02. 2008 tarihinde alınmıştır.

YÖK (2005). *Türk Yükseköğretiminin Bugünkü Durumu.* Web: http://www.yok.gov.tr/egitim/raporlar/raporlar.htm adresinden 07.10.2006'da alınmıştır.